

De accountant als speelruimteadviseur

KEES IZEMBOUD*

Onder deze kop publiceerde Kees Izeboud in september 1992 in 'de Accountant' een bezinningsoproep. Omdat het onderwerp ("helaas nog steeds") zeer actueel is drukken wij op zijn verzoek dezelfde tekst, voorzien van een kort naschrift, opnieuw af.

Ik schreef destijds:

"Veelvuldig is en was, ook binnen de RJ, ter discussie of een verdergaande wet- en regelgeving wel het aangewezen middel is om verdere verbeteringen van de jaarverslaggeving te realiseren. Degenen die dat betwijfelen vrezen dat verdergaande wet- en regelgeving kan leiden tot een gedrag van informatieverstrekkers dat overeenkomt met dat van vele belastingplichtigen: natuurlijk is er de wet waaraan je je moet houden, maar binnen de marges die de wet (bedoeld of onbedoeld) biedt ben je gerechtigd zoveel mogelijk de eigen belastingdruk te minimaliseren.

Voor accountants is het risico van verdergaande wet- en regelgeving op het gebied van jaarverslaggeving er in gelegen dat zij niet zo zeer betrokken raken/blijven bij het bevorderen van een voor verstrekkers en gebruikers optimale verslaggeving, maar dat zij ingeschakeld worden door hun opdrachtgever (vaak de verstrekker van informatie) als adviseur om, naar analogie van het fiscale, binnen de grenzen van de wet maximaal de speelruimte te benutten. Wetten en regels fungeren dan niet meer als basis, maar als maximum. Uit een dergelijke adviesrol van accountants kan het risico voortvloeien dat zij daarmee hun positie van vertrouwensman van het maatschappelijk verkeer ter discussie stellen. Zij zouden dan immers meer als adviseur van de bedrijfsleiding dan als verstrekkers van een objectief oordeel optreden.

In de publicatie 'De Registeraccountant' van het NIVRA wordt de karakteristiek van de beroepsinhoud treffend weergegeven: "Het is begrijpelijk dat de leiding, hoe integer zij ook moge zijn, niet geheel onvooroordeeld is als het gaat om de resultaten van haar eigen handelen. De belanghebbenden bij een goed jaarverslag hebben dan ook behoefte aan een deskundig en objectief oordeel over de aan hen

voorgelegde jaarrekening. Dit oordeel nu wordt door de registeraccountant in zijn verklaring gegeven."

In het licht van deze karakteristiek past het de accountant dus, gelet ook op de genoemde risico's, zich terughoudend op te stellen als 'speelruimteadviseur' waar het de jaarverslaggeving betreft.

Onlangs (juli 1992 dus, red.) ontving ik van 'de marktleider in Nederland op cursus- en congresgebied' een aankondiging van een workshop onder leiding van nota bene het hoofd van het Bureau Vaktechniek van één van de grote accountantskantoren. Uit deze aankondiging van 'Spelen met jaarcijfers' de volgende citaten:

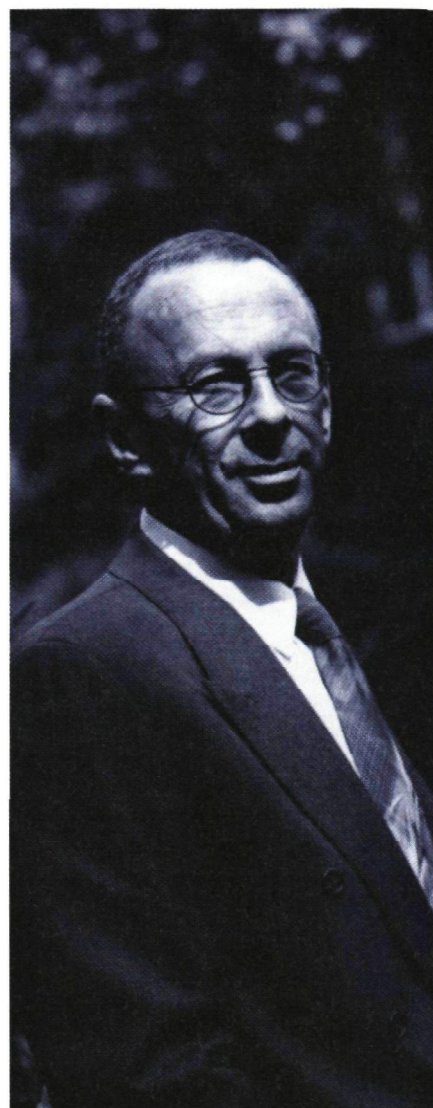
'Het jaarverslag is één van de belangrijkste, zo niet het belangrijkste document van een onderneming. Toch zijn, blijkens onderzoek, niet-financiële directieleden en managers vaak niet in staat om hun jaarrekening op een voor de onderneming zo voordelig mogelijke manier op te stellen (...).

Afhankelijk van de omstandigheden kan de onderneming het voorts van belang achten het vermogen en/of het resultaat meer of minder conservatief te presenteren. Pas wanneer u kunt spelen met de balans binnen de spelregels die er zijn is een juist inzicht in en sturing van de jaarcijfers mogelijk (...).

Deze workshop geeft u inzicht (...) waardoor u beter in staat bent om met uw jaarrekening de gewenste indruk van uw onderneming te geven (...) terwijl u tevens uw concurrent, fusie- of overnamepartner een op de situatie afgestemd beeld kunt verschaffen.'

Dit soort, kennelijk als wervend bedoelde, teksten past mijns inziens volstrekt niet bij de noodzakelijke terughoudende opstelling van accountants.

Een vergelijking dringt zich op met een, gelukkig denkbeeldige, keuringsarts die

Zal deze tekst over opnieuw tien jaar nog steeds actueel zijn?

een oordeel moet geven over de fysieke conditie van een potentiële cliënt van bijvoorbeeld een verzekeringsmaatschappij. Wat te denken van deze arts indien hij bij de keuring de betrokkene nog wat tips geeft over hoe hij de uitslag in zijn voordeel kan beïnvloeden? Waar gaat het de verzekeringsmaatschappij om? Toch niet om een formeel juist ingevuld vragenformulier, maar om het deskundig oordeel van de arts. Deze zal, gezien de belangen, juist moeten anticiperen op de mogelijkheid van

een poging tot beïnvloeding door de betrokkene. En daar zeker zelf niet toe aanzetten.

En hoeveel verzekeringsmaatschappijen zullen vertrouwen hebben in het deskundig en objectief oordeel van de arts die cursussen geeft met als doel dat deelnemers 'daardoor beter in staat zijn bij de keuring de gewenste indruk van hun fysieke conditie te geven'?

Let wel, het gaat in het voorbeeld van de denkbeeldige arts en van de accountant niet om raadgevingen met als doel het verbeteren van de werkelijke conditie (daar zullen weinigen bezwaar tegen hebben), maar slechts het verbeteren van het beeld dat van die conditie wordt geschetst. In feite betekent de opstelling van de accountant-spielruimteadviseur dat de jaarrekening als een gebrekkig instrument wordt beschouwd voor het verschaffen van inzicht in vermogen en resultaat. Vervolgens komt dan natuurlijk wel de vraag aan de orde of dat niet tevens de waarde beïnvloedt van een accountantsverklaring, als die wordt afgegeven bij een blijkbaar zo gebrekkig informatiemedium. Bovendien, wat moet ik nou als gebruiker van jaarrekeninginformatie met een verklaring van een accountant bij een jaarrekening van een onderneming

als diezelfde accountant de onderneming geadviseerd heeft hoe de door de wet geboden ruimte maximaal benut kan worden?

Ik heb als gebruiker van jaarrekeninginformatie en als collega-accountant geen behoefte aan een 'garantie' dat de jaarcijfers 'juist gestuurd' en 'op een voor de onderneming zo voordelig mogelijke manier' opgesteld zijn.

Wat gevreesd werd dreigt bewaarheid te worden. Wet- en regelgeving blijken te leiden tot minimalistisch gedrag. Niet de 'best mogelijke' verslaggeving staat daarbij nog voorop maar een tendens ontstaat naar het zodanig verstrekken van inzicht dat nog net voldaan wordt aan wetten en regels. Accountants dienen, al was het alleen al vanwege het behoud van hun maatschappelijke functie, naar mijn overtuiging blijvend te ijveren voor de 'best mogelijke' verslaggeving."

Naschrift:
 Tot zover de tekst uit 1992. Ik wilde benadrukken dat onder accountants ook andere dan de via de brochure verspreide opvattingen leven over de wijze waarop accountants samen met hun cliënten moeten 'spelen met jaarcijfers'. Ik besloot mijn arti-

kel met een oproep tot bezinning over de zin van verdere wet- en regelgeving en tot bezinning over de opstelling die accountants het best past als verstrekkers van een objectief en deskundig oordeel bij jaarrekeninginformatie.

Ik heb destijds van geen enkele accountant een reactie ontvangen; wel kwam er een positieve reactie in januari 1993 in 'de Accountant' van een gebruiker van jaarrekeninginformatie.

Zal bovenstaande tekst over opnieuw tien jaar nog steeds actueel zijn? Of mag ik hopen dat, na de Enron-affaire, onder het motto 'Als het kalf verdrongen is ...' de gevraagde bezinning én het trekken van consequenties daaruit nu wel plaats zullen vinden?

Noot
 * Kees Izeboud is registeraccountant en was eind jaren tachtig vier jaar lang voorzitter van de gebruikersdelegatie binnen de RJ. Hij is adviseur, en bestuurder/toezichthouder bij diverse ondernemingen en not-for-profitorganisaties en tevens parttime hoogleraar fundamentele analyse en ondernemingswaardering aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.

Realtime reporting is geen relevante ontwikkeling

Aldus hoogleraar Steven Maijor in het maartnummer. Niet alles wat ICT mogelijk maakt hoeft ook werkelijk te gebeuren, en beleggers en andere belangstellenden hebben volgens hem helemaal geen behoefte om "op elk moment individueel een jaarrekening te kunnen samenstellen". Circa tweederde van de webstemmers denkt daar anders over. Van de 215 sluiten 75 zich bij Maijor aan. Opvallend is dat onder de stemmende RA's relatief meer medestanders zijn te vinden dan onder het 'algemene publiek': 35 RA's denken met Maijor dat realtime reporting irrelevant is, 46 vinden het wel degelijk een belangrijke ontwikkeling

"De informatie die wordt verschaft is immers relevant, hiermee de bron ook", schrijft iemand. Voor accountants biedt de informatieverzorging volgens deze stemmer mogelijkheden, maar het is ook een bedreiging voor de relevantie van de jaarrekening en dus ook voor de rol van de accountant als zekerheidsverschaffer bij deze informatiebron. "Ik ben zelf AA, kom op veel accountantskantoren en spreek met veel ondernemers, ook uit het MKB", schrijft iemand die realtime reporting "een van de meeste onderschatte onderwerpen voor de toekomst" noemt. Een andere inzender merkt op: "Een van de algemene lessen die we uit de geschiedenis kunnen trekken is dat wanneer iets technisch mogelijk is het vroeg of laat ook daadwerkelijk toepassing kan gaan vinden."

Maar een op de drie stemmers is dus sceptischer. "Realtime financiële informatieverzorging is niet zinvol. Periodieke prognoses over de ontwikkeling natuurlijk wel maar dat is niets nieuws", aldus een inzender. Een ander prefereert een koele en afstandelijke blik, zonder direct oordeel: "Het is een ontwikkeling en aangezien het de kernfunctie van de accountant raakt, relevant."

